

ΟΙ ΕΠΙΤΑΦΙΟΙ ΛΟΓΟΙ ΣΤΗΝ Α.Ε. ΓΛΩΣΣΑ Β' Κ Γ'
ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ: ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ, ΔΟΜΗ, ΥΦΟΛΟΓΙΚΑ
ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΕΣ:

ΓΑΡΥΦΑΛΛΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ

ΚΑΤΣΙΑΚΟΥΔΗ ΔΗΜΗΤΡΑ

ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ ΣΤΕΛΛΑ

ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ ΛΟΓΟΣ

Το αποτέλεσμα μιας μακρότατης παράδοσης να τιμώνται οι νεκροί των πολέμων όχι μόνο με επίσημο τάφο, κτερίσματα (*ἔργω*), αλλά και *λόγω* (εγκώμια που σταδιακά απέκτησαν λογοτεχνική μορφή).

Ο ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΚΛΗ

- Μία από τις σαράντα δημηγορίες που υπάρχουν στο έργο του.
- Επιτάφιος (επικήδειος) λόγος που εκφώνησε ο Περικλής προς τιμήν των νεκρών του πρώτου έτους του Πελοποννησιακού πολέμου(431-404 π.Χ.).
- Διαχρονικό λόγω της παιδευτικής και λογοτεχνικής αξίας του λόγου.

ΤΥΠΙΚΗ ΜΟΡΦΗ ΕΠΙΤΑΦΙΩΝ ΛΟΓΩΝ

- Προοίμιο
- Καταγωγή και πρόγονοι:
  - Εγκώμιο της αττικής γης και της αυτοχθονίας των Αθηναίων
  - Ανατροφή και αγωγή του αθηναϊκού λαού
  - Η φιλοπατρία, όπως εκδηλώθηκε στα πολεμικά κατορθώματα
- Οι προκείμενοι νεκροί, οι αρετές και οι πολεμικοί άθλοι τους
Προτροπές για μίμηση στους νεότερους και παραμυθία στους γονείς, τις χήρες και τα ορφανά των νεκρών
- Επίλογος

Η ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΕΠΙΤΑΦΙΟΥ ΤΟΥ ΠΕΡΙΚΛΗ

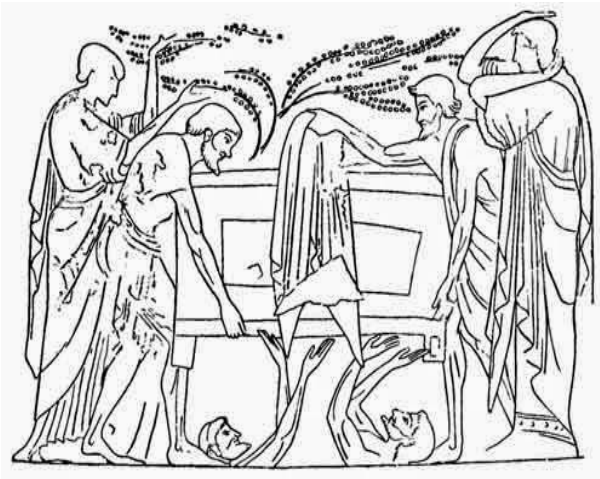
- Προοίμιο (κεφ. 35)
- Πρώτο μέρος (κεφ. 36-40):
  - Έπαινος των προγόνων (κεφ. 36.1-2)
  - Της σύγχρονης γενιάς (κεφ. 36.3)
  - Του αθηναϊκού πολιτεύματος και των τρόπων ζωής του Αθηναίου (κεφ. 37-41)
- Δεύτερο μέρος (κεφ. 42-43)
  - Έπαινος των νεκρών
  - Προτροπές προς τους επιζώντες
- Τρίτο μέρος (κεφ. 44-45)
  - Παραμυθία στους γονείς
  - Στα παιδιά
  - Στους αδερφούς και στις συζύγους των νεκρών
- Επίλογος (κεφ. 46)

<https://www.youtube.com/watch?v=OJnaG26MfDU>

Διαδικασία ταφής

- Η εκφορά
  - Φέρετρα με οστά κάθε φυλής και ένα σκεπασμένο που είναι αγνώστων στρατιωτών
  - Εκφορά → οι ακόλουθοι → οποιοσδήποτε (πολίτης ή ξένος)
  - Δίπλα στον τάφο: συγγενείς και ξένοι → μοιρολόι

- Η ταφή
  - Σε δημόσιο νεκροταφείο
  - Κάλυψη με χώμα
  - Άνδρας της πόλης με κύρος απαγγέλλει εγκώμιο (π.χ. Περικλής)

Η Αθήνα προπύργιο της Ευρώπης

Ιερή υποχρέωση και απαράβατος ηθικός νόμος επέβαλλε στους Έλληνες την ταφή των νεκρών από τους πολέμους. Σε περιόδους πολέμου οι Αθηναίοι πραγματοποιούσαν με δημόσια δαπάνη μεγαλοπρεπή τελετή προς τιμήν των νεκρών πολεμιστών. Η τελετή αυτή έκλεινε με την εκφώνηση Έπιταφίου λόγου από επιφανή άνδρα που οριζόταν από την πόλη. Το απόσπασμα που ακολουθεί προέρχεται από τον Έπιτάφιο λόγο –που, πιθανόν, συντέθηκε από τον Λυσία– προς τιμήν των νεκρών του Κορινθιακού πολέμου (395-387 π.Χ.), που διεξήγαγαν συνασπισμένοι οι Αθηναίοι, οι Θηβαίοι, οι Αργείοι και οι Κορίνθιοι κατά της Σπάρτης, και τονίζει τη συμβολή της Αθήνας στην απόκρουση του περσικού κινδύνου.

Φύντες καλῶς καὶ φρονοῦντες ὅμοια, πολλὰ μὲν καλὰ καὶ θαυμαστὰ οἱ πρόγονοι τῶν ἐνθάδε κειμένων ἠργάσαντο, ἀείμνηστα δὲ καὶ μεγάλα οἱ ἐξ ἐκείνων γεγονότες τρόπαια διὰ τὴν αὐτῶν ἀρετὴν κατέλιπον. Μόνοι γὰρ ὑπὲρ ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος πρὸς πολλὰς μυριάδας τῶν βαρβάρων διεκινδύνευσαν. Ὁ γὰρ τῆς Ἀσίας βασιλεὺς ἐλπίζων καὶ τὴν Εὐρώπην δουλώσεσθαι ἔστειλε πενήκοντα μυριάδας στρατιάν. Ἠγησάμενοι δέ, εἰ τήνδε τὴν πόλιν ἢ ἐκοῦσαν φίλην ποιήσαιντο ἢ ἄκουσαν καταστρέψαιντο, ῥαδίως τῶν πολλῶν Ἑλλήνων ἄρξαι, ἀπέβησαν εἰς Μαραθῶνα, νομίσαντες οὕτως ἂν ἐρημοτάτους εἶναι συμμάχων τοὺς Ἕλληνας, εἰ ἔτι στασιαζούσης τῆς Ἑλλάδος τὸν κίνδυνον ποιήσαιντο. Ἔτι δ' αὐτοῖς ἐκ τῶν προτέρων ἔργων περὶ τῆς πόλεως τοιαύτη δόξα παρειστήκει, ὡς εἰ μὲν πρότερον ἐπ' ἄλλην πόλιν ἴασιν, ἐκείνοις καὶ Ἀθηναίοις πολεμήσουσι· προθύμως γὰρ τοῖς ἀδικουμένοις ἤξουσι βοηθήσοντες.

Λυσίας, Έπιτάφιος τοῖς Κορινθίων βοηθοῖς 20-22 (διασκευή)

Αποδόμηση του εισαγωγικού σημειώματος

Αναλυτική εισαγωγή στο απόσπασμα:

- Παρουσιάζεται η ταφή ως υποχρεωτική, φόρος τιμής, δημόσια δαπάνη για πολεμιστές Αθήνας και εκφώνηση επιταφίου λόγου από επιφανή άνδρα.
- Συγγραφέας: πιθανόν ο Λυσίας
  - Διαφορετικά υφολογικά χαρακτηριστικά
  - Το καθήκον ανατέθηκε σε μέτοικο
  - Απροσδιόριστη χρονολόγηση
- Απότιση φόρου τιμής στους νεκρούς του Κορινθιακού πολέμου (395-387 π.Χ.), όπως φαίνεται και από την παραπομπή.

Αναλυτική διερεύνηση περιεχομένου και μορφής

■ Θεματολογία: Επιτάφιος λόγος

➤ «Ενθάδε κειμένων»

➤ Χρόνος αόριστος (π.χ. κατέλιπον, διεκινδύνευσαν)

■ Προϊστορία και ηθική προγόνων

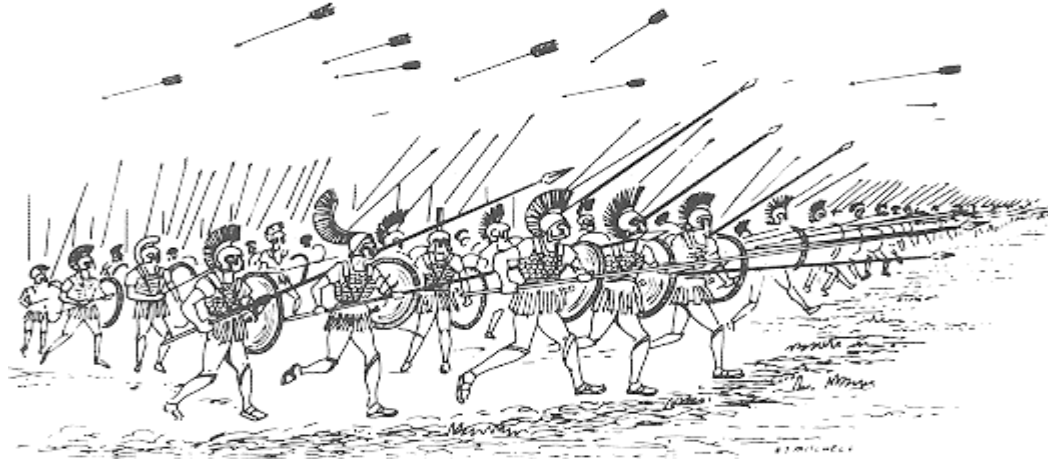
■ **Παράδειγμα με Βασιλιά Ασίας:** σκοπός να τους κατατροπώσει, αλλά οι Έλληνες συσπειρώθηκαν

■ **Λέξεις κλειδιά:** πρόγονοι, αείμνηστα δε και μεγάλα, αρετήν, αντίθεση φίλην ποιήσαιντο – καταστρέψαιντο, συμμάχων, προθύμως... βοηθήσοντες (Κορινθίων βοηθοῖς)

■ Ὑφος: σοβαρό+ ένδειξη περηφάνιας-ΕΠΙΔΕΙΚΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ

■ **Στόχος:** τονίζει συμβολή Αθήνας εναντίον Περσών αλλά και ένωση Ελλήνων

■ **Ακροατήριο-Αποδέκτες:** εναπομείναντες και απόγονοι πολεμιστών

Θυσία για την πατρίδα

Σε περιόδους πολέμου οι Αθηναίοι πραγματοποιούσαν με δημόσια δαπάνη μεγαλοπρεπή τελετή προς τιμήν των νεκρών πολεμιστών. Επιστέγασμα της τελετής αυτής αποτελούσε η εκφώνηση του Έπιταφίου λόγου από επιφανή άνδρα της πόλης. Το απόσπασμα που θα μελετήσετε προέρχεται από τον Έπιτάφιο— που, πιθανόν, συντέθηκε από τον Λυσία— προς τιμή των νεκρών του Κορινθιακού πολέμου.

Ὅστε προσήκει τούτους εὐδαιμονεστάτους ἡγεῖσθαι, οἵτινες ὑπὲρ μεγίστων καὶ καλλίστων κινδυνεύσαντες οὕτω τὸν βίον ἐτελεύτησαν, οὐκ ἐπιτρέψαντες περὶ αὐτῶν τῇ τύχῃ οὐδ' ἀναμείναντες τὸν αὐτόματον θάνατον, ἀλλ' ἐκλεξάμενοι τὸν κάλλιστον. Καὶ γάρ τοι ἀγήρατοι μὲν αὐτῶν αἱ μνήμαι, ζηλωταὶ δὲ ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων αἱ τιμαί· οἱ πενθοῦνται μὲν διὰ τὴν φύσιν ὡς θνητοί, ὑμνοῦνται δὲ ὡς ἀθάνατοι διὰ τὴν ἀρετὴν. Καὶ γάρ τοι θάπτονται δημοσίᾳ, καὶ ἀγῶνες τίθενται ἐπ' αὐτοῖς ῥώμης καὶ σοφίας καὶ πλούτου, ὡς ἀξίους ὄντας τοὺς ἐν τῷ πολέμῳ τετελευτηκότας ταῖς αὐταῖς τιμαῖς καὶ τοὺς ἀθανάτους τιμᾶσθαι. Ἐγὼ μὲν οὖν αὐτοὺς καὶ μακαρίζω τοῦ θανάτου καὶ ζηλῶ, καὶ μόνοις τούτοις ἀνθρώπων οἶμαι κρεῖττον εἶναι γενέσθαι, οἵτινες, ἐπειδὴ θνητῶν σωμάτων ἔτυχον, ἀθάνατον μνήμην διὰ τὴν ἀρετὴν αὐτῶν κατέλιπον.

Λυσίας, Έπιτάφιος τοῖς Κορινθίων βοηθοῖς 79-81

Αποδόμηση του εισαγωγικού σημειώματος

Αναλυτική εισαγωγή στο απόσπασμα:

- Επιτάφιος λόγος :επιδεικτικό είδος, αφού είναι λόγος που εκφωνήθηκε για επικήδεια τελετή
- Ο συγγραφέας του κειμένου πιθανολογείται ο Λυσίας, ρήτορας και λογογράφος, όπως προαναφέρθηκε.
- Εκφωνήθηκε υπέρ των πεσόντων στον Κορινθιακό λόγο(395-387)που διεξήγαγαν οι συνασπισμένες δυνάμεις των Αθηναίων, Θηβαίων, Αργείων και Κορινθίων εναντίον της Σπάρτης.

Αναλυτική διερεύνηση περιεχομένου και μορφής

- **Αντιθετικά ζεύγη: οὐκ ἐπιτρέψαντες , ἀλλ' ἐκλεξάμενοι , ἀγήρατοι μὲν, ζηλωταὶ δὲ πενθοῦνται μὲν, ὑμνοῦνται δὲ):** αυτοθυσία των ηρωικών πολεμιστῶν να πεθάνουν στο βωμό της μάχης για την πατρίδα τους.
- **Υφολογικά στοιχεία:** χρήση επιθέτων (εὐδαιμονεστάτους, μεγίστων και καλλίστων , κάλλιστον, κρεῖττον), «αθάνατος» τρεις φορές, υπερθετικός βαθμός->σημασία της θυσίας.
- <<ζηλωταὶ δὲ ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων , ζηλῶ>>: συναισθήματα θαυμασμού που γεννά ο θάνατος.

Εφαρμογή και γενίκευση νέας γνώσης

- **ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ**
  - ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΣΥΝΗ
  - ΠΕΡΙΦΗΜΟ ΜΝΗΜΕΙΟ ΑΓΝΩΣΤΟΥ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗ
  - ΕΠΙΚΗΔΕΙΟΙ ΛΟΓΟΙ

